

ciji spomenika i nalazišta. Također, autorica je napomenula da je Kandler prvenstveno proučavao rimsku i srednjovjekovnu sakralnu gradnju i bilježio sve preinake koje su se događale na spomenicima tijekom stoljeća. Gerometta zaključuje da brojna pisma koja je pisao svjedoče o njegovom zalaganju za zaštitu i očuvanje spomenika i arheoloških nalazišta.

Probleme zakonskoga uređenja školstva, infrastrukturne probleme škola, položaj učitelja i učenika istražio je Luka Tidić u radu pod nazivom *Problematika hrvatskoga školstva u Istri na stranicama Naše sloge (1870.-1880.)* (147-168). Autor je napomenuo da se cjelokupna problematika školstva praćena u *Našoj slozi* može podijeliti na nekoliko cjelina (zakonsko uređenje, politička borba, financijski problemi, ovlasti i zadaće odgovornih osoba te organizacijski problemi školstva). U radu se Tidić osvrnuo i na djelovanje Dinka Vitezića u Carevinskom vijeću.

David Di Paoli Paulovich u članku *Musica e canti d'espressione popolare di area latino-veneta in Istria e a Zara. Generi vocali e bibliografia* (173-202) donosi prikaz istraživanja provedenih u posljednja dva desetljeća na području pučke pjesme istromletačke matrice raširene na istočnoj obali Jadrana od Istre do Zadra. Autor je istaknuo važnije izvođače i važnije ostvarene rezultate.

U radu *Il Capodistriano del dopoguerra nelle fonti d'archivio conservate in Slovenia e Croazia* (205-218) Alessandra Argenti Tremul opisala je stanje u arhivima, u Hrvatskoj i Sloveniji, u kojima se čuvaju materijali vezani za period od 1945. do 1956. godine. Autorica je predstavila izbor analiziranih zbirki. Na kraju članka Argenti Tremul naglasila je da bi važan doprinos razvoju regionalne historiografije mogli dati izvori novoga tipa, poput filmova i fotografija toga vremena.

U drugoj cjelini *Ocjene, prikazi, izvješća* (221-486) nalaze se prikazi knjiga, zbornika, izvještaji sa znanstvenih i stručnih skupova. Posljednji tekst zbornika napisao je Robert Matijašić, *Vesna Girardi Jurkić (15. siječnja 1944. – 25. kolovoza 2012.)*. In *memoriam* (481-486), koji je posvećen preminuloj arheologinji, bivšoj ministrici i bivšoj veleposlanici Republike Hrvatske u UNESCO-u. Matijašić je istaknuo da će se Vesnu Girardi Jurkić pamtiti i kao "ravnateljicu Arheološkog muzeja Istre u Puli, energičnu organizatoricu muzejskih izložbi, znanstvenih i stručnih skupova, promotoricu istarske baštine i znanstvenicu".

U prvom i drugom broju godišnjaka na kraju radova nalaze se sažeci na hrvatskom, slovenskom, talijanskom i engleskom jeziku. Na kraju valja spomenuti da se prvi broj *Histrie* može čitati i preuzeti i na mrežnim stranicama Društva (ipd-ssi.hr).

Željko Cetina

***Ekonomska i ekohistorija. Časopis za gospodarski povijest i povijest okoliša*, br. 8, Zagreb – Samobor 2012., 197 str.**

Glavna je tema ovog broja (*Povijest zaštita rijeka i voda*) posvećena prirodnom i ljudskom djelovanju na rijeke i vodene površine. Članak *Recentne hidromorfološke promjene na širem području ušća Mure u Dravu* (5-13) Gorana Šafareka donosi pregled dosadašnje dinamike na prostoru Regionalnog parka Mura Drava, tj. prirodne hidromorfološke promijene toka uslijed erozije, meandriranja, i drugih procesa, kao i umjetne regulacije toka, uz brojne ilustrirane priloge. Rezultati pokazuju kako svojom dinamikom Drava neprestano obnavlja staništa, dok je lokalna vegetacija (šume vrba i topola) prilagođena na poplave i eroziju. Autor smatra kako nema potrebe za značajnom regulacijom rijeka radi sprječavanja erozije te da se očuvanje funkcionalnosti poplavne nizine odvija u skladu s propisima Europske Unije o gospodarenjem vodama (Okvirna direktiva o vodama iz 2000. [Direktiva 2000/60/EC – op.a.]). Od cjelokupnog pozitivnog prikazivanja zbivanja na ušću rijeke Drave u Muru, autor jedino žali zbog činjenice da je najvrjedniji dio područja izvan granice Ornitološkog rezervata Veliki Pažut. Međutim, rad stavlja pred čitatelja nekoliko pitanja. Flora se prema toj analizi lako može očuvati i brzo obnavlja nakon promjene tokova, no u tekstu nema riječi o fauni – što je

s životinjskim svijetom? Još upadljivija je činjenica kako su podnaslovi "Umjetne promjene toka i regulacije" i "Utjecaj hidroelektrana" šturi (9). Prvi jedino spominje plan VGO iz 1997. i neke maglovite radove početkom 21. stoljeća. Drugi podnaslov sadrži doslovno tri rečenice u četiri reda, odnosno samo ostaje na konstataciji da "se skraćuje životni vijek prvih stadija staništa," iako se čitavim ostatkom teksta nastoji uvjeravati čitatelje da je zapravo ekološki sustav uravnotežen i pod kontrolom. Pod naslovom "Recentni i daljnji planovi" (9) vrlo eliptično piše: "Hrvatske vode od 2008. planiraju regulirati samo ušće, odnosno prokop (kinetu) kroz otok. Regulacija bi uključivala i iskapanje sedimenta i vraćanje nizvodno". Gore navedena pitanja su naime potaknuta činjenicom da se posljednjih pet godina vodi borba protiv projekta Hrvatskih voda o regulaciji toka u pokretu zvan "Spasimo hrvatsku Amazonu", u kojima je i sam autor, biolog po struci, aktivist. Postavlja se pitanje zbog čega je autor prešutio probleme, nepravilnosti, a pogotovo moguća rješenja na tri najvažnija pod-poglavlja stranice 9 po pitanju budućnosti tog prostora?

O ekološkim borbama u inozemstvu govori članak Franka Zelkoa *Fish instead of fission: industrial expansion and environmental protest in Hamburg and the lower Elbe region since the 1960s* (29-44). Rad gotovo kriminalističkom prozom prolazi kroz četrdeset godina borbe za saniranje regije Donje Elbe. Uz priloženih 12 slika, opisani su događaji i ponašanja poput retorike lažnog morala zapadno njemačkih industrijskih lobista i političara sedamdesetih godina 20. st. o navodnim velikim zagađivačima istočnog bloka, slijevanja milijuna tona sedimenta kontaminiranih teškim metalima na ribarsko mjestance radi multibilijunskog projekta proširenja Hamburške luke 1967. ili rascjepa u načinu borbe za očuvanje Elbe, od miroljubivih pokreta ribara frustriranih što ih vlasti i Hidrografski institut izigravaju do predviđenih nasilnih protesta i sabotaza sa strane anarhista i komunista. Tekst sadrži osvrt na osnivanje Greenpeacea 1971. i njegovo sudjelovanje u pokretu potpore aktivistima za ozdravljenje okoliša Elbe 1980. godine. Ukratko, opetovani protesti i akcije pomogli su osvješćivanju potrebe da se sanira regija Donje Elbe uz bok s modernizacijom Hamburške luke. Dok je u sedamdesetim godinama 20. st. zagađenje rijeke bilo procijenjeno kao opasno kontaminirano (ocjena 4), danas je ono rangirano dva stupnja niže. Zaključuje se da poboljšanje ne znači kraj potrebe budnog praćenja razvoja industrije u suživotu s ekološkom održivošću.

Daleko od njemačkih masovnih protesta i prosvjeda, od 1965. provodi se i projekt zvan "Gornji horizont" o izgradnji osam hidroelektrana na graničnom području Bosne i Hercegovine i Hrvatske na ponornici dinarskog krša Trebišnice. Ivo Lučić razmatra promjene koje su se tijekom 20. stoljeća odvijale na krškom prostoru na primjeru jedne od krških rijeka na području Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine u radu *Trebišnica. Jučer najveća ponornica, danas tvornica struje, sutra ...?* (14-28). Prvo su izložene činjenice o kronologiji poplava na području Popova polja od kraja 19. st., o specifičnoj izdašnosti slivnog područja Trebišnjice (gotovo 1.600 km²), o dužini vodenih tokova i o velikoj biološkoj, odnosno speleobiološkoj vrijednosti ove ponornice. Potom autor prelazi kroz razne predaje i drevne epske slike koje su pridodane toj rijeci i specifičnom prostoru gdje uistinu gromovi i munje žestoko udaraju, gdje su još vidljivi tragovi vulkanskog pepela i duž kojeg se nižu religijski objekti. Sve do šezdesetih godina 20. st. Trebišnjica je bila prekrasna i spasonosna rijeka, da bi onda postala rušitelj blagotvornih seoskih polja, "maćeha prkosnog ponašanja", i sl. Negativna slika pomaže u industrijalizaciji prostora, tj. u planiranju izgradnje hidroelektrana bez uvažavanja kompleksnosti krškog ekosistema. S toga autor apelira da se obavljaju dodatna znanstvena istraživanja kako bi javno upravljanje ovim blagom išlo uz bok kulturnog vrednovanja.

O lošem utjecaju ljudskog djelovanja govore i Matija Zorn i Mateja Šmid Hribar u radu *A landscape altered by man as a protected area: a case study of the Ljubljana Marsh (Ljubljansko barje)* (45-61). Iako je razmatrano područje bilo podložno ljudskim intervencijama još od neolitskog razdoblja, udarna prijetnja području je počela u osamdesetim godinama 20. st. radi povećavanja poljoprivrednih polja i politike monokulture uzgoja kukuruza. No, neuspjeh žetve i inici-

jativa jednog Memoranduma o zaštiti prirode (za kojeg autor bez ikakvih razjašnjenja prelazi s 1920. na uspjeh dotičnog u 2008.) omogućuju da Ljubljansko barje postane prva slovenska baština na popisu UNESCO-a. Paul Hirt u radu *A brief history of river development and conservation* (62-66) prikazuje povijest zaštite američkih zapadnih rijeka uz bok potrebama razvoja vodenih tokova za plovidbu, nadzor protoka i hidroelektrana od 17. stoljeća do danas.

Pritisci javnog mijenja znali su uspješno utjecati na osviještenu vodenu politiku. Pregled o pogledu na Dunav, Dravu, Savu, Muru, Kupu, Dobru, Koranu, velebitske i ličke rijeke uz Plitvička jezera prema stručnim studijama 19. stoljeća nudi Vlatka Leskovec u radu *Hrvatske rijeke u etnografsko – topografsko – statističkim studijama iz prve polovine 19. stoljeća* (67-72), a Marin Knezović proučava spomene morskog prostora u ranosrednjovjekovnim ispravama u članku *“Duga” Hrvatska – morska obala, otoci i ostali elementi obalne razvedenosti u ranosrednjovjekovnim hrvatskim ispravama* (73-79). Kroz tabelarni prikaz se doznaje da se obala najviše spominje u Sjevernoj Dalmaciji, i to u 92,6% slučajeva u 11. stoljeću, dok ih za 9. st. uopće nema, a najčešći su pojmovi “otok”, potom “obala”, dok je daleko ispred svih spomenuta zemlja, odnosno polje kao pojam iz kopnenog svijeta naveden zajedno s obalom.

Japansko iskustvo o suodnosu ljudi i prirode nudi svojedobni student povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Isao Koshimura u članku *Planina Ryohakusanchi: Ljudi i okoliš grada Johana* (80-89) Od osnutka gradića u 16. stoljeću, Johana tijekom stoljeća postaje važno svilarsko mjesto zahvaljujući određenoj samoupravi, ekonomskoj politici i reljefu visokih planina koje same po sebi ograničavaju mogućnosti ekstenzivne poljoprivrede. Razvijaju se kućne, obiteljske zadruge u obliku koji će se kasnije smatrati tradicionalnim za japansko selo. No, modernizacija 20. stoljeća, a posebice poslijeratno razdoblje opustošilo je to planinsko područje radi potreba industrijalizacije. U suzbijanje opadanja, uključuju se razne lokalne i državne inicijative, među kojima i razvoj turizma tradicionalnih prostora.

Mirela Slukan Altić osvrće se pak na urbanizam Zagreba na prijelazu 19. i početkom 20. stoljeća u radu *Town urban planning of Zagreb 1862-1923 as a part of european cultural circle* (100-107). Uspoređuju se koncepti utilitarne estetike tijekom šezdesetih godina 19. st., reformistička načela s kraja osamdesetih godina istog stoljeća i naposljetku duboki utjecaj Camilla Sittea i doprinos Milana Lenucija. Radu su priložena četiri urbanistička nacrti. *Proizvodnja buhača u dubrovačkom kotaru između dva svjetska rata* (108-115) Marije Benić Penava prati promjene u proizvodnji buhače od kraja 19. do početka 20. stoljeća i razloge njezinog opadanja zbog japanske, američke i iranske konkurencije. Žarko Lazarević daje pregled historiografije o ekonomskoj povijesti u Sloveniji s naslovom *Identitete in imena gospodarskega zgodovinopisja v Sloveniji* (116-136). Nažalost, autor tu zapravo donosi imena povjesničara za moderna razdoblja, dok je u potpunosti zanemario ekonomske povjesničare koji su se bavili razdobljem srednjeg vijeka, uz izuzetak Ferda Gestrina, to jest Ignacija Vojea, Darju Mihelič i Darka Darovca.

Autori Patricia Spiegler i Tibor Gonda izlažu temu *Potentials of ecotourism development in the south transdanubian region* (137-146). Pored konstatacije da je južno Zadunavlje vrlo lijepa i sačuvana regija i da je Drava jedna od najčišćih rijeka Europe, autori predlažu mogućnosti razvoja eko-turizma, napomenuvši važnu ulogu lokalnih vlasti. O tome kako stjecati neka financijska sredstva iz europskih fondova pišu Lóránt Bali i László Gulyás u radu *Preparations for receiving the EU funds, or the dawn of the Croatian-Hungarian crossborder planning with a special view on environmental sustainability projects on river conservation* (147-153). Izlažu kako su od 2000. godine pokrenuti neki zajednički hrvatsko-mađarski pilot programi za ekološko uređivanje međugraničnog područja Mure i Drave, koji su uspješno provedeni među projektima programa PHARE.

Nakon radova donose se dva teksta *In memoriam*, jedan posvećen Mirjani Gross iz pera Draga Roksandića (154-159), a drugi Martinu Schneideru Jacobyju iz pera Helene Hećimović (159). Broj zaključuje šesnaest prikaza.

Sabine Florence Fabijanec